

קריאת מגילת רות לפני תפילת שחרית

מורנו הרב יצחק מרדכי הכהן רובין שליט"א

ליל שבועות תשע"ד

יש לעיין האם במקומות שקוראים מגילת רות יש מניעה לקרותה לפני תפילת שחרית כותיקין, והיינו לאחר עלות השחר, או שמא צריך להקפיד לקרותה דוקא אחר נץ החמה. ונפק"מ בציבור שאין להם מגילה מקלף וצריכים לשאול ממנין אחר, או שאין להם בעל קורא.

והנה בשונה ממגילת אסתר שבה מצינו דברים מפורשים לעניין חיוב קריאתה וזמן קריאתה בלילה וביום, בשאר מגילות לא נתבארו הדברים להדיא בדברי חז"ל, ומצינו שנחלקו גדולי עולם בעניין חיוב קריאת שאר מגילות והאם מברכין על קריאה זו. ויש לעיין לדעות שמחייבים בקריאת מגילה ואף מברכין עליה, מה הוא הזמן לכתחילה ומה הוא הזמן בדיעבד לקריאת מגילת רות.

עלות השחר אלא בזמן המיועד שנקבע, כך גם זמן קריאת המגילה צריך להיות לכתחילה בזמן שנקבע על פי המנהג, ואין לקרות לכתחילה מגילת רות משעלה עמוד השחר. ולכאורה זהו בכלל מה שכתוב במסכת סופרים שאין ההלכה נקבעת עד שיקבע המנהג.

ואף שאם באנו לדון לגבי שעת הצורך כגון שאין לו מגילה שאז י"ל שיכול לקרותה משעלה עמוד השחר דלא גרע מאשר מגילת אסתר שאם קראה משעלה עמוד השחר יצא, מ"מ אין דנים אפשר משאי אפשר.

ונפק"מ במקום שאין בעל קורא או שאין מגילה ורוצים שבעל קורא יבוא ויקרא עבורם, או שרוצים ליקח את המגילה ממנין אחר, האם אריך לקרותה משעלה עמוד השחר או דילמא ראוי לקרותה לאחר תפילת מוסף, וכן שהבעל קורא יקרא אותה אחר מוסף. [ופעמים שהבעל קורא כבר תש כוחו לקרוא שוב אחר מוסף].

ומסתברא שכיון שזמנה ותקנתה הוא ביום, שיש לכתחילה לקרותה ביום דוקא [ושמעתי משמיה דהגראי"ל שטיינמן שליט"א שאמר שמי שקורא מעלות השחר הרי זה כמי שקראה בלילה].

ו. ובשו"ת תשובות והנהגות ח"ב סי' שנ"א דן בשאלה שהיתה בקהילתו בדרום אפריקה שלא היתה להם מגילה מקלף, והורה שבדיעבד יקראו לאחר עלות השחר, אלא שיש לעיין בטעמי הדין שכתב שם.

דהנה כתב שם שכיון שכתב רש"י במגילה בטעם הא שקורין מהנץ החמה כיון שאין הכל בקיאין שמא יקראו לפני עלות השחר, ולכן קבעו לקרותה מהנץ החמה.

אמנם כל זה בקריאת מגילת אסתר שהיא חובת יחיד, אבל מגילת רות ושאר מגילות שיסודם חובת ציבור כמו קריאת התורה, ושלכן ביאר הגר"א שאין גזירה שמא יטלטל אותה ד"א ברה"ר, דכיון שהיא חובת ציבור אין חוששין דברים מדכרי אהדדי, א"כ י"ל שאין חשש לקרותה משעלה עמוד השחר, כיון שרבים מדכרי אהדדי.

ז. ויש לעיין בזה דשמא י"ל שכל זה הוא טעמא דתקנתא, אבל אחרי שתיקנו שקריאתה ביום, אין להקל משעלה עמוד השחר, וכמו דלא נימא שיוכל לקרות מגילת אסתר משעלה עמוד השחר עם שומר, דאחר שתיקנו אין לשנות. וכל מה שיש לדון זהו רק מחמת מה שכתבנו לעיל שעיקר הקריאה ביום הוא רק דין לכתחילה, ובזה י"ל שבשעת הצורך שלא תהיה לו אפשרות לקיים כדין בזה י"ל שסמכין בדיעבד לקרותה משעלה עמוד השחר. וגם בזה נראה טפי שעדיף למצוא מגילה ובעל קורא לאחר מוסף והוא עדיף מאשר לקרותה לפני התפילה.

ח. והנה יש מקומות שלמדו מזה היתר לכתחילה לקרות את המגילה משעלה עמוד השחר, וטוענים שאז העם ערים וישמעו את קריאתה בדקדוק, אך לפי כל הנ"ל אין זו הדרך וכיון שתקנתה היתה ביום ולפני קריאת התורה אין להפך את הצינוורות, ולשנות מדרכי אבות.

א. איתא במשנה מגילה דף כ' ע"א אין קורין את המגילה ולא מלין ולא טובלין וכו' עד שתנץ החמה וכולן שעשו משעלה עמוד השחר כשר. ופרש"י שמעלות השחר ימא הוא אבל לפי שאין הכל בקיאין בו צריכים להמתין עד הנץ החמה. ומבואר שכל שמצוות ביום עיקר הזמן לכתחילה הוא מהנץ החמה ולא מעלות השחר, אלא שאם קראה משעלה עמוד השחר יצא.

ב. אלא שיש לברר מה עיקר זמן קריאת מגילת רות, ומצינו ברמ"א סו"ס ת"צ ונהגין לומר רות בשבועות, והעם נהגו שלא לברך עליהם מקרא מגילה ולא על מקרא כתובים [ועיין שו"ת הרמ"א סי' ל"ה]. ועיין ט"ז שם שכתב שהמברך ברכה על מקרא מגילה הרי זו ברכה לבטלה, והמג"א חלק עליו עי"ש. ודעת הגר"א בביאורו וכן מובא במעשה רב שזו תקנה גמורה לקרוא את המגילות במועדים, וקורין קודם אין כמוך. וכיון שזו תקנה גמורה ס"ל דיש לברך ברכה על מקרא מגילה וגם שהחיינו.

ג. אמנם כשמעיינים במקור הדברים במסכת סופרים פי"ד הלכה ט"ז מבואר שהיו קוראים מגילת רות חציה במוצאי יו"ט ראשון וחציה השני במוצאי יו"ט שני, ויש אומרים שהיו קוראים את המגילה במוצאי שבת שקודם שבועות, אלא שהברייתא מסיימת שם שהכל הולך אחר המנהג שאין ההלכה נקבעת אלא אחרי המנהג.

ונמצא שהיו קהילות שבהם לא קראו כלל מגילת רות וכך מנהג עדות המזרח, ויש שקוראים בלי ברכה ויש שנוהגים על פי הגר"א לקרוא מגילה בקלף עם ברכה ושהחיינו.

ד. והנה כתוב במעשה רב שיש לקרוא את המגילה קודם אין כמוך, ויש לעיין אמאי קורין קודם קריאת התורה והא קיימא לן תדיר ושאינו תדיר תדיר קודם, ועוד יש להתבונן אמאי בפורים מקדימים קריאת התורה לקריאת המגילה, ומ"ש.

והנה מצינו בשאגת אריה שדן האם אפשר להקדים מצוה דרבנן למצוה דאורייתא וכתב שכן, דכיון שמצוה דרבנן לגבי דאורייתא היא כדבר הרשות, ממילא אין חסרון בהקדמה שלה, דרק כאשר יש שתי דרגות חיוב שוות בזה העדפה של אחד כלפי חברו היא חסרון, אבל כאשר האחד מקודש מחברו אין בזה חסרון.

ועל פי זה ביאר הגרש"ז אויערבאך זצ"ל שבפורים שקריאת המגילה היא חובה בזה יש להקדים את התדיר ולכן קורין בתורה בתחילה, משא"כ בשאר מועדים שקריאת המגילה היא חיוב מחמת מנהג וקלוש מחיוב הקריאה בתורה ולכן אפשר להקדים את המגילה לפני קריאת התורה.

ה. וכאשר באים לדון מה זמן קריאתה לכתחילה, לכאורה אם נקטינן כהגר"א וחוששים לדבריו אף לעניין ברכה, נמצא שנוקטים שמנהג הקריאה נעשה תקנת חכמים, וא"כ כמו שלא קורין בתורה מיד לאחר